

Висновки. Спираючись на результати проведених досліджень, можна зробити висновок, що більший вміст вологи та температура активації призводять до скорочення термінів зберігання дослідних зразків до 50-70 діб. Термін зберігання ковбас відповідає ГОСТу.

Список літератури

1. Віннікова, Л. Г. Розробка температурних режимів термічної активації ферментованих ковбас із м'яса птиці [Текст] / Л. Г. Віннікова, Г. В. Дубатовка, А. В. Асауляк // Наукові праці ОНАХТ. – Одеса, 2007. – Вип. 31. – С. 99–101.

2. Лисицын, А. Б. Перспективные технологии производства новых видов ферментированных колбас [Текст] / А. Б. Лисицын, Л. С. Кудряшов, В. А. Алексахина // Мясная индустрия. – 2003. – № 11. – С. 24–27.

3. Создание прогрессивной технологии длительного хранения мяса и мясных продуктов [Текст] // Мясное дело. – 2003. – № 2. – С. 30–32.

4. Эти вкусные, вкусные колбасы от «ВИКОС» [Текст] // Мясной бизнес. – 2005. – № 6. – С. 28–29.

5. Антипова, Л. В. Методы исследования мяса и мясных продуктов [Текст] / Л. В. Антипова. – М. : Колос, 2001. – 570 с.

6. Винникова, Л. Г. Технология мяса и мясных продуктов [Текст] / Л. Г. Винникова. – К. : ИНКОС, 2006. – 600 с.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© Г.В. Дубатовка, А.В. Асауляк, І.Б. Врем'я, 2009.

УДК 637.52.018.2:577.1

А.О. Колесник, канд. техн. наук

Т.Л. Колесник, канд. техн. наук

ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА М'ЯСНИХ СІЧЕНИХ ВИРОБІВ, ЗБАГАЧЕНИХ БІООРГАНІЧНИМ КАЛЬЦІЄМ

Проведено експертизу коплет «Здоров'я», що містять НКХ у якості кальцієвмісної добавки, за органолептичними, структурно-механічними та мікробіологічними показниками.

Проведена експертиза коплет «Здоровье», которые содержат ПКП в качестве кальцийсодержащей добавки, по органолептическим, структурно-механическим и микробиологическим показателям.

Examination on structurally-mechanical, organoleptical and microbiological indexes of chops «Health», which contain BFH as calcium-contain addition was conducted.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах харчування є найважливішим фактором, що зумовлює стан здоров'я людини та підвищує її імунітет для протистояння несприятливим чинникам навколишнього середовища. Одним з найбільш дефіцитних нутрієнтів у харчуванні населення України є кальцій. Його дефіцит у раціоні харчування населення призводить до розвитку таких захворювань, як остеопороз, рахіт, остеохондроз, карієс, гіпертонія, серцево-судинні.

Вирішення проблеми подолання дефіциту сполук кальцію в раціоні харчування населення України вимагає розробки технології продуктів оздоровчого призначення, що збагачені біоорганічними сполуками кальцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Єдиним багатим джерелом кальцію, що засвоюється організмом, у харчуванні людини є молоко та молочні продукти. Однак рівень їх споживання не може задовольнити добову потребу людини в кальції, що складає 1000...1500 мг, урахувавши те, що не кожна людина здатна засвоювати молоко у зв'язку з відсутністю в організмі ферменту лактази.

Харчова кістка, згідно з ГОСТ 16147, та продукти її переробки – єдине альтернативне молоко і молочним продуктам харчове джерело біоорганічних сполук кальцію.

Ученими ХДУХТ розроблено технологію переробки харчової кістки у напівфабрикат кістковий харчовий у вигляді пасти (НКХ-паста) та порошку (НКХ-порошок) за ТУ У 15.1-01566330-159-2004 [1; 2].

Харчова кістка як вторинний продукт тваринного походження має високу спорідненість із м'ясною сировиною. Разом з тим, м'ясні січені вироби є найбільш популярними гарячими стравами традиційної кухні. Зважаючи на те, що вміст фосфору в м'ясі перевищує вміст кальцію в 7...8 разів, то розробка технології м'ясних січених виробів з використанням НКХ у якості кальцієвмісної добавки є актуальним завданням, бо дасть можливість хоча б частково забезпечити профілактику кальційдефіцитного стану населення.

Мета та завдання статті. Оцінка споживних властивостей котлет «Здоров'я» за органолептичними, фізико-механічними та мікробіологічними показниками з використанням органолептичних та вимірювальних методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Котлети «Здоров'я» виготовлювалися згідно з технологічною схемою, наведеною на рис. 1, за розробленою рецептурою, аналогом якої була взята рецептура котлет № 658 за збірником рецептур (табл. 1) [3].

Таблиця 1 – Рецептури котлет

Сировина	Рецептура котлети № 658		Котлети з 7% НКХ-порошку		Котлети з 10% НКХ-пасту	
	Брутто, г	Нетто, г	Брутто, г	Нетто, г	Брутто, г	Нетто, г
Яловичина (котлетне м'ясо)	50	37	46,5	34,0	45,0	33,0
НКХ-порошок	–	–	2,4	2,4	–	–
НКХ-паста	–	–	–	–	3,3	3,3
Хліб пшеничний	9	9	8,6	8,6	8,7	8,7
Вода або молоко	12	12	13	13	13	13
Сухарі	5	5	5	5	5	5
Маса н/ф	–	62	–	62	–	62

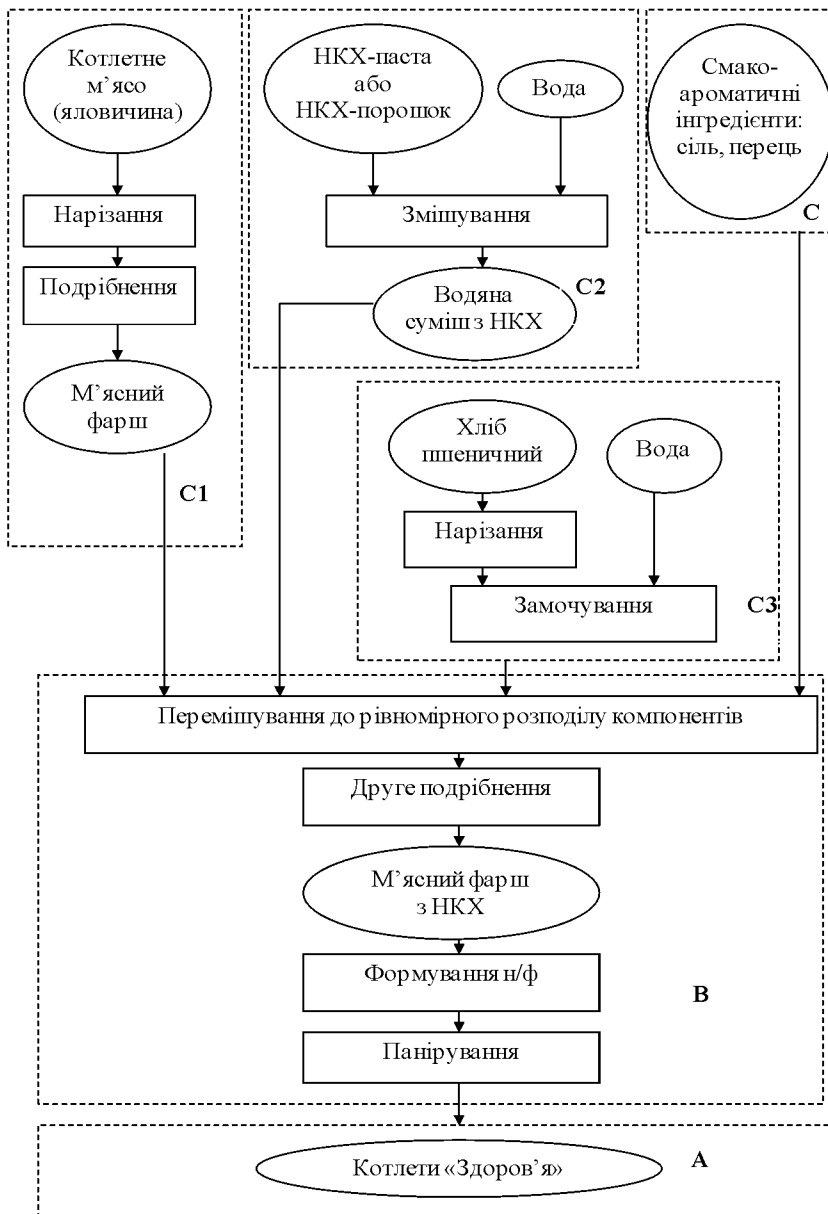
Оцінку якості готової продукції за органолептичними показниками проводили відповідно до методики Д.Є. Тільгнера [4]. Якість готових виробів оцінювали з урахуванням коефіцієнта важливості кожного показника (зовнішній вигляд, колір, запах, смак, консистенція) за розробленою шкалою.

Кожному показнику привласнили коефіцієнт важливості: зовнішній вигляд – 2; колір – 1; запах – 2; смак – 2; консистенція – 3. Максимальна оцінка готових котлет за такою системою складає 50 балів.

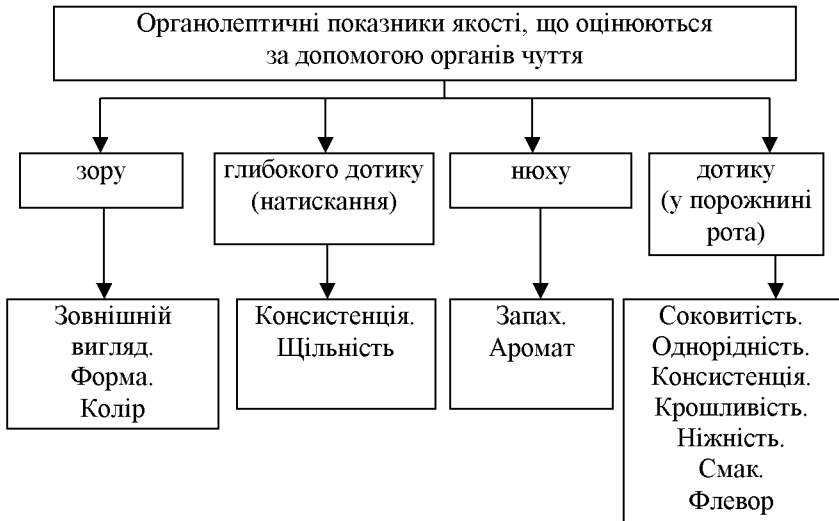
На рис. 2 наведено сукупність органолептичних показників, відповідно до сприйраних органами відчуттів людини, за якими оцінювалася якість котлет із НКХ [5].

Відповідно до цієї схеми, показники якості котлет, які визначаються за допомогою зору, включають:

- зовнішній вигляд – загальне зорове відчуття, яке викликає продукт;
- форма – поєднання геометричних властивостей (пропорцій) продукту;
- колір – враження, викликане світловим імпульсом, визначене домінуючою світловою хвилею та інтенсивністю.

Рисунок 1 – Принципова технологічна схема виробництва котлет «Здоров'я»

Рисунок 2 – Органолептичні показники якості котлет з НКХ

До показників якості, визначуваних за допомогою глибокого дотику (натискання), відносили такі:

- консистенція – властивість продукту, зумовлена його в'язкістю і визначувана ступенем деформації під час натискання;
- щільність – властивість опору продукту натисканню.

Показники якості котлет, які визначалися нюхом:

- запах – враження, що виникає під час збудження рецепторів нюху, визначуване якісно і кількісно;
- аромат – приємний природний характерний запах початкової сировини.

У результаті сенсорної оцінки середній бал котлет «Здоров'я» з НКХ-порошком склав 22,726, а з НКХ-пастою – 22,688. Контрольний зразок одержав меншу на 0,26...0,3 бала середню бальну оцінку, порівняно з дослідними зразками, що дорівнює 22,425.

Органолептичну оцінку готових виробів у вигляді максимальної кількості балів визначали розрахунковим методом за коефіцієнтом важливості. Була розроблена таблиця, в якій кожному показнику якості відповідала його характеристика (табл. 2). Виходячи з даних табл. 2, за максимальної кількості балів, яку може набрати виріб, що розробляється – 50 (10×5 балів), зразки з НКХ-порошком набрали 45,3 бала, а з НКХ-пастою – 45,5 балів.

Таблиця 2 – Розрахунок загальної органолептичної оцінки готового виробу

Показник	Коефіцієнт важливості	Максимальна оцінка					
		Котлети (контроль)		Котлети «Здоров'я» з НКХ-порошком		Котлети «Здоров'я» з НКХ-пастою	
		Середній бал	Добуток	Середній бал	Добуток	Середній бал	Добуток
Зовнішній вигляд	2	4,438	8,876	4,438	8,876	4,375	8,750
Консистенція	3	4,363	13,089	4,500	13,500	4,625	13,875
Колір	1	4,563	4,563	4,625	4,625	4,500	4,500
Запах	2	4,500	9,000	4,563	9,126	4,563	9,126
Смак	2	4,563	9,126	4,600	9,200	4,625	9,250
Разом:	10	22,425	44,654	22,726	45,327	22,688	45,501

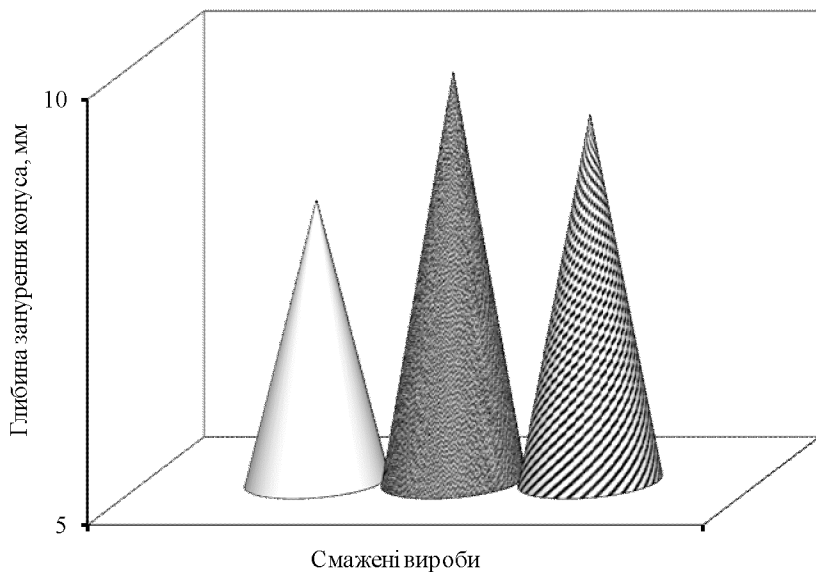

Рисунок 3 – Пенетраційна характеристика смажених виробів: □ – контроль; ▒ – зразок, що містить 7% НКХ-порошку; ▨ – зразок, що містить 7% НКХ-пасти

Дослідні зразки котлет, що одержали більший на 0,7...0,8 бала добуток, порівняно з контролем, відрізнялися соковитішою і ніжнішою консистенцією і, отже, легше відкушувалися і розжовувалися, що добре корелювало з отриманими інструментальними результатами за тривалістю теплової обробки і виходом виробів [6].

Для оцінки консистенції котлет «Здоров'я» були вивчені їх зсувні властивості. Пенетраційну характеристику смажених виробів наведено на рис. 3. Максимальна глибина занурення конуса (в мм) у котлетах з НКХ вища, порівняно з контролем: на 18,1% у котлетах «Здоров'я» з НКХ-порошком та на 12% – у котлетах з НКХ-пастою.

Таким чином, поліпшення структурно-механічних властивостей м'ясних систем, що містять НКХ, відбувається за рахунок присутності в них іонів кальцію, джерелом яких є напівфабрикат кістковий харчовий. Виходячи з літературних даних, що вказують на те, що структурно-механічні характеристики визначають форму зв'язку вологи з продуктом [7], можна припустити, що отримані результати зумовлені специфікою взаємодії білок (актин, міозин, тропонін) – Ca^{++} НКХ-вода [8].

Мікробіологічні показники виробів досліджувалися за загальноприйнятими методами. Отримані результати показали, що всі зразки котлет відповідали встановленим нормативним вимогам щодо вмісту мікроорганізмів, які можуть завдати шкоди здоров'ю людини. У той же час, кількість МАФАНМ в 1 г котлет з НКХ на порядок нижче, ніж в 1 г контрольного зразка, що, на наш погляд, пов'язано із зниженням рухомості та активності води в січених виробках з НКХ.

Висновки. У результаті експертизи котлет «Здоров'я», що містять НКХ у якості кальцієвмісної добавки встановлено:

1. Котлети «Здоров'я» з НКХ у результаті дегустації отримали більш високу загальну органолептичну оцінку, ніж контрольний виріб, та відрізнялися більш соковитою і ніжною консистенцією.

2. Зниження в котлетах «Здоров'я» з НКХ граничної напруги зсуву, порівняно з контрольним зразком, поліпшує їхні механічні параметри консистенції, що корелює з органолептичною оцінкою якості виробів за консистенцією.

3. Дослідні зразки котлет «Здоров'я» мають кращі мікробіологічні показники ($\text{КМАФАнМ} < 10 \text{ КУЕ/г}$) порівняно з контролем.

Список літератури

1. Пат. 33924 А Україна, А22С 11/00. Спосіб виробництва харчового кісткового напівфабрикату [Текст] / Головка М. П. – № 99042432; заявл. 28.04.99; опубл. 15.02.01, Бюл. № 1.

2. Напівфабрикат кістковий харчовий. Технічні умови [Текст] : ТУ У 15.1-01566330-159-2004. – Затв. 14.10.04 : термін дії до 14.10.09. – Харків : ХДУХТ, 2004. –17 с.

3. Сборник рецептур блюд и кулинарных изделий для предприятий общественного питания [Текст]. – М. : Экономика, 1981. – 720 с.

4. Тильгнер, Д. Е. Органолептический анализ пищевых продуктов [Текст] / Д. Е. Тильгнер. – М. : Пищепромиздат, 1962. – 338 с.

5. Антипова, Л. В. Методы исследования мяса и мясных продуктов [Текст] / Л. В. Антипова, И. А. Глотова, И. А. Рогов. – М. : Колос, 2004. – 571 с.

6. Черевко, О. І. Споживчі характеристики м'ясних кулінарних фаршевих виробів, збагачених біоорганічними сполуками кальцію [Текст] / О. І. Черевко, М. П. Головка, А. О. Колесник // Актуальні проблеми харчування: Технологія та обладнання, організація і економіка : міжнар. наук.-техн. конф., 8-9 вересня 2005р. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2005. – С. 41–42.

7. Рогов, И. А. Дисперсные системы мясных и молочных продуктов [Текст] / И. В. Рогов, А. В. Горбатов, В. Я. Свинцов. – М. : Агропромиздат, 1990. – 319 с.

8. Влияние ионов кальция на коллоидно-химическое состояние мясных систем [Текст] / А. И. Жаринов [и др.] // Мясная индустрия. – 2004. – № 6. – С. 35–37.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© А.О. Колесник, Т.Л. Колесник, 2009.

УДК 637.521:664.871

І.Ю. Жигаленко, асп.

М.Б. Колеснікова, канд. техн. наук, доц.

Б.О. Панікарова, магістр

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАНИЧНОЇ НАПРУГИ ЗСУВУ МІЖФАЗНИХ АДСОРБЦІЙНИХ ШАРІВ БІЛКОВІСНОЇ СИРОВИНИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ НАПІВФАБРИКАТІВ НА ЇЙ ОСНОВІ ДЛЯ ЕМУЛЬСІЙНИХ СОУСІВ

Надано результати досліджень граничної напруги зсуву міжфазних адсорбційних шарів білковісної сировини та функціональних напівфабрикатів на її основі, отриманих ліофільним сушінням.

Представлены результаты исследований граничного напряжения сдвига межфазных адсорбционных слоев белоксодержащего сырья и функциональных полуфабрикатов на их основе, полученных лиофильной сушкой.

In this article you can see the results of researches maximum tension change between adsorption layers phase for protein raw material. Besides it shows maximum tension change for functional semi-finished foods which are given by special drying.